

STAVOVI STUDENATA ZAGREBAČKOG SVEUČILIŠTA PREMA SMRTNOJ KAZNI

NEVEN RICLIJAŠ, SANDRA BALIĆ, DANIJELA BENKO, TEREZA ČUBRANIĆ, DENIZA DIVANOVIĆ,
SELMA GOLUBOVIĆ, ROBERT MANENICA, MARTINA STERGAR, JELENA ŠUK*

Primljeno: travanj 2003.
Prihvaćeno: prosinac 2003.

Izvorni znanstveni rad
studentski rad
UDK: 343.2

Pitanje (ne)opravdanosti izricanja smrtne kazne tema je koja nikad ne prestaje biti aktualna. Čini se da se javnost bavi njome čak više nego stručnjaci. Hrvatska je, zajedno sa zemljama današnje Europe, ukinula smrtnu kaznu. Danas se među suvremenim «zapadnim» zemljama jedino Sjedinjene Američke Države ističu provođenjem smrtne kazne u nekim svojim državama. U Hrvatskoj je posljednja smrtna kazna izvršena 1977. godine. Danas je kazna dugotrajnog zatvora, od najviše 40 godina, najstroža mjera koja se hrvatskim kaznenim zakonom može izreći, iako se ponekad pojavljuje inicijativa za strožim kažnjavanjem (na primjer kaznom doživotnog zatvora). Sa ciljem ispitivanja stavova studenata Zagrebačkog sveučilišta prema smrtnoj kazni izrađen je upitnik sa tvrdnjama vezanim uz pravne, emocionalne i kognitivne aspekte smrtne kazne. Upitnik je sadržavao 34 varijable Likertovog tipa s predloženom skalom odgovora od 5 stupnjeva (od 1 – uopće se ne slažem do 5 – u potpunosti se slažem). Uzorak su činili studenti treće godine različitih fakulteta Zagrebačkog sveučilišta, njih 441. Pri obradi rezultata dan je prikaz frekvencije rezultata po pojedinim varijablama, te analiza varijance rezultata s obzirom na spol ispitanika, i fakultetsko usmjerenje (prirodoslovno-matematički i tehnički fakulteti, te društveno-humanistički fakulteti). S obzirom na spol ispitanika utvrđena je statistički značajna razlika u 14 od ponuđene 34 varijable (veća usmjerenost žena na emocionalnu komponentu stava, te veći retribucionalizam kod muških ispitanika). Razlike s obzirom na fakultetsko usmjerenje velikim dijelom reproduciraju razlike utvrđene s obzirom na spol ispitanika.

Ključne riječi: smrtna kazna, abolicionizam, retencionizam

Uvod

Smrtna kazna danas

Kroz povijest gotovo sve zemlje koristile su smrtnu kaznu koja je uglavnom bila glavno sredstvo kažnjavanja, kako kod nas tako i u cijeloj današnjoj Europi.

Moderna Europa krenula je smjerom abolicionizma, a najznačajniji je datum 22. travnja 1980. godine kada je Vijeće Europe sastavilo tzv. Protokol br. 6 za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ljudi, vezano uz aboliciju smrtne kazne (Wohlend, 1999). Nakon Protokola 6, godine 2002. donesen je i Protokol 13 (tzv. Vilniuski sporazum) kojim su se još detaljnije definirala i zaštitila ljudska prava i temeljne slobode vezane uz aboliciju smrtne kazne. Do danas su gotovo sve zemlje Europe potpisale ove Protokole, te je vidljivo kako je suvremena Europa naklonjena abolicionizmu, zalaganju za ljudska prava i prava

na život, te se stoga često suprotstavlja Sjedinjenim Američkim Državama koje su još veliki pobornik izvršavanja smrtne kazne (Wohlend, 1999).

Europa se u abolicionističkim stavovima uglavnom poziva na kršenje temeljnih ljudskih prava, te na okrutnost izvršenja smrtne kazne. Kao prvo, smatra se da smrtna kazna nije čin obrane društva od izravne životne opasnosti, već je to planirano ubijanje zatvorenika u svrhu kažnjavanja, svrhu koja se može postići i drugim sredstvima (Prokosch, 1999).

Mnogi se autori pozivaju na okrutnost smrtne kazne. Pod time ne smatraju samo fizičku bol, već i psihološki stres, odnosno psihološku okrutnost. Fizička bol je zasigurno prisutna, pogotovo korištenjem električne stolice, plinske komore, vješanja i strijeljanja, dok se danas smrtonosnim injekcijama ona pokušava svesti na minimum. Psihička okrutnost također je sigurno prisutna, te

* Studenti Edukacijsko - rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu